

Ostré náboje v sovětské ruletě

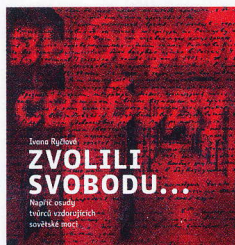
PORTRÉTY NEPODDAJNÝCH V KNIHÁCH IVANY RYČLOVÉ

Zatímco na Západě si tvůrčí člověk život ničil většinou sám, pokud tedy k tomu měl vlohy, v Rusku a jiných komunistických zemích mu ho ničila státní moc. Životopisy velkých Rusů dvacátého století, to je skoro permanentní tragédie a drama. Proto jsou také tak čtivé.

Jako ty, které píše rusistka Ivana Ryčlová, jejíž třetí sada ruských (sovětských) portrétů se jmenuje *Zvolili svobodu*. Předcházely jí dva podobně koncipované svazky, *Ruské dilema* (2006) a *Mezi kladivem a kovaččinou* (2012). Jsou to knihy solidně vypravené, opatřené mnoha doprovodnými fotografiemi a ilustracemi. Životopisné eseje jsou podány živým jazykem s vypravěčským gustem a osobním zaujetím, nejsou to rozepsaná slovníková hesla, ale ani akademické studie. Chtějí čtenáře zaujmout, vtáhnout do života, protože si je autorka jistá, že takového člověka a jeho osud je dobré znát. Vlastní eseje jsou pak doplněny ukázkami z díla, korespondence, básní, většinou v autorčině překladu.

Jde o sedm osobností, šest mužů a jednu ženu. Tou je Anna Achmatovová, vedle Mariny Cvetajevové největší ruská básnířka 20. století, žena za života již kulticky uctívaná. Achmatovová je ze sedmi portrétovaných nejstarší, zažila ještě carský režim, takže ještě poznala Paříž – a v ní bouřlivý vztah s Modiglianem, o jehož posmrtné slávě se dozvěděla až po válce od politologa Isaiaha Berlina, který tehdy sloužil jako britský diplomat v Moskvě a k Achmatovové „přijížděl pozdě v noci a odjížděl brzy ráno“. Z naznačeného je patrné, že nejde o suchopárné vyprávění a že Ryčlová má smysl pro detail.

JIRÍ PEŇÁS

Ivana Ryčlová: *Zvolili svobodu...* Vydalo CDK, Brno, 2018.
238 stran.

Následují muži. První je Alexandr Tvardovskij, který šestnáct let vedl časopis *Novyj mir*, výkladník skříň chruščovského tání (vyšel tam Solženicynův *Jeden den Ivana Děnisičoviče*), až za na ní roletu zatáhla brežněvovská restalinizace. Dalším je divadelník Jurij Ljubimov, umělecký šéf divadla na Tagance, kam pozval Vladimira Vysockého, po jehož smrti v roce 1980 se rychle schylovalo ke konfliktu s úřady, které zakázaly představení o Vysockém. V roce 1983 Ljubimov odešel legálně na Západ a o rok později je zbaven občanství.

Pozoruhodný byl život Alexandra Galiče, „ruského barda“, jak píše Ryčlová. Narodil se v roce 1917 ve vzdělané židovské rodině a brzy se projevoval jako zázračné dítě. Mohl být hercem, spisovatelem, dramatikem, do války napsal několik úspěšných divadelních her, samozřejmě poplatných, po válce psal filmové scénáře, byl na sovětské poměry dobře placený. První konflikty přišly v 50. letech a Galič se postupně vyhraňuje, bere do ruky kytaru – a stává se bardem. Na začátku 70. let je vyloučen ze všech svazů a se státní mocí je již v otevřeném střetu. Na Západ odjíždí roku 1974, vystupuje po světě. Umírá 15. 12. 1997, když se snaží zapojit aparaturu před koncertem. Divný konec, píše Ryčlová.

Záslužný je esej o Juliji Danielovi, známém z procesu Siňavskij–Daniel z roku 1966. Oba autoři, jejichž proviněním bylo, že poslali své texty na Západ, dostali drsné tresty: v Danielově případě pět let lágru a čtyři roky vyhnanství. Po návratu z lágru a vyhnanství Daniel překládal a žil tichý život, který se uzavřel v roce 1988, kdy mu bylo třiašedesát.

Nejvypjatější byly osudy Anatolije Marčenka, mimochodem manžela Larisy Bogorazovové, první ženy Julije Daniela a jedné ze „sedmi statečných“ z Rudého náměstí 25. srpna 1968. Marčenko by se akce zúčastnil určitě také, kdyby nebyl již měsíc ve vězení, poté, co v červenci 1968 napsal otevřený dopis, v němž protestoval proti chystanému (jak správně odhadoval) zásahu proti Československu. Marčenko vedl celoživotní konflikt s otrokářským systémem, jemuž se nehodlal přizpůsobit. „Žij jako všichni“, říkali mu ostatní, a tak se také jmenuje jeho autobiografická kniha, která česky vyšla na jaře 1990 jako snad první oficiálně vydané svědectví o sovětské tyranii. Marčenko zemřel ve vězeňské nemocnici 9. prosince 1986 po sérii hladovek. Už druhým rokem byl v čele státu Michail Gorbačov.

Poslední esej je o nejvyšším ruském spisovateli (měřil skoro dva metry) Sergeji Dovlatovovi, hromotlukovi s pozitivním vztahem ke světu, který rozvinul ve Spojených státech, kam odešel v roce 1978. Zemřel v srpnu 1990 na chrlení krve. Bylo mu 49 let. Takové jsou ruské osudy. ■